

SKUPNA IN RAZLIČNA REALNOST VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA PARTNERJEV

Nevenka Černigoj Sadar
Univerza v Ljubljani
Fakulteta za družbene vede
Inštitut za družbene vede - Center za družbeno blaginjo

Cilj študije je bil ugotoviti stopnjo različnosti med partnerji v aktivnostih, aspiracijah ter pomenu, ki ga pripisujejo posameznim področjem življenja in aktivnostim. Teoretska izhodišča študije so osnovana na teoriji simboličnega interakcionizma, teoriji spolne stratifikacije in strukturalnih družbenih spremembah.

Podatki so bili zbrani na 145 zaposlenih urbanih parih z otroki. Analiza podatkov je bila narejena s pomočjo analize vsebine, testom predznaka in Wilcoxonovim testom.

Iz rezultatov je razvidno, da obstaja krog aktivnosti, ki je skupen obema partnerjema. To so tako neformalno delo v družini kot prostočane aktivnosti. Zunaj tega kroga pa se začne razlikovanje, ki samo po sebi ni problematično, pač pa je problematična vsebina aktivnosti, ki postavi žensko v slabši položaj. Spolno specifično razlikovanje je manjše pri parih s srednjo ali višjo izobrazbo.

DESKRIPTORJI: spolne vloge, prosti čas, delitev dela, spolna stratifikacija, družina.

COMMON AND DIFFERENT EVERYDAY REALITY OF EMPLOYED PARTNERS:

The purpose of the study is to find out what are the differences in activities, aspirations and meaning of different life spheres among employed partners living with children.

In 145 dual earner urban families in Slovenia both partners were interviewed. Data were analyzed by the following methods: content analysis, Sign and Wilcoxon tests.

There are some activities common to both partners such as informal work in family, watching TV, reading newspapers, contacts with relatives and friends and trips. Compared to men women less frequently participate in almost all creative and educational leisure activities; however the aspirations concerning these activities are not absent at women. Gender specific differentiation decrease at couples with secondary or higher education.

KEYWORDS: gender roles, gender stratification, free time, family, division of labour.

1. Teoretična izhodišča

V raziskovanju demografskih vidikov starševstva in vzgoje otrok se je v sedemdesetih letih pojavila nova usmeritev, ki je v center postavila starše in ne otroka. Kaj posamezniki delajo kot starši ni postalo pomembno samo zaradi vpliva na velikost in strukturo populacije, ali zaradi vpliva na otrokova stališča in obnašanje, ampak zaradi implikacij za starše same. S tem se je spremenila tudi idealizirana slika, ki so jo dajale raziskave temelječe na diadičnih odnosih med posameznim staršem in otrokom oziroma otroci. Toda še vedno je sporočilo, ki ga je lansiral Bowlby (1946) v svojih zgodnjih delih - biti dober otrok (kar je običajno izenačeno tudi z "biti normalen") pomeni imeti dobro mater, slab otrok pa slabo mater - kar pogost spremljevalec našega vsakdana.

Idealizirano podobo o vzgoji otrok v harmonični, konvencionalni družinski enoti, kjer je jasna in pravična delitev dela in komplementarnost nalog, obstoječi interesi pa naj bi bili sprejemljivi za vse, niso spodkopale le feministične ideje ampak povsem jasne demografske in socialne spremembe, ki so ubrale isto smer v povsem različnih družbenih sistemih. Sodobne raziskave o družini in starševstvu predpostavljajo:

- da delitev dela v družini ni nujno enakomerna;
- konfliktnost interesov članov družine;
- stalno učenje vlog, ki morajo vedno znova dobiti svojo legitimiteto.

Torej ne samo, da nobena vloga ni dana "po naravi" ampak so tudi možnosti, da se začenja reinterpretirati preteklost in s tem spreminjati tradicija.

Iz teorije simboličnega interakcionizma izhaja, da je realiteta posameznice/ka/ osnovana na zaznavi ter interpretaciji aktivnosti in dogodkov. Torej tiste aktivnosti, ki so pomembne, skupaj z osebnimi aspiracijami, ter spodbudami/omejitvami širšega socialnega okolja, začrtajo meje možnih sprememb. In kdaj pride dejansko do spremembe? Mead (1962) razlaga, da se na individualnem nivoju spremeni le tisti del jaza, ki je vključen v

problematične situacije. V neproblematičnih situacijah pa vlečemo naprej našo preteklost preko generalizacij in asociacij, torej vse tisto, s čimer so nas uspeli osvojiti različni socializacijski sistemi. Ali bolj specifično, če so preskripcije in pričakovanja v odraslosti konsistentna s tistimi, ki smo jih izkusili v otroštvu, potem ni verjetnosti, da bi se obnašanje spremenilo. Samo v primeru, če so vloga ali deli vloge problematični, postanejo tudi vprašljivi in odprti za spremembe. Ljudje, ki zavrnejo tradicionalne vloge in sprejmejo drugačne, reinterpretirajo svoje pretekle izkušnje. Lahko bi rekli, da preteklost ponovno ovrednotijo s stališča sedanjosti.

Sociološki pristopi razlikujejo med mikro in makro procesi, institucijami in teorijami; nekateri pa vpeljejo še mezo nivo, ki ga predstavljajo organizacije, lokalne skupnosti ali etnične skupine. Razlage na mikronivoju se osredotočijo na intrapsihične fenomene, ki so pod vplivom socialnih in kulturnih dejavnikov ter neposrednih osebnih (face-to-face) interakcij med posameniki v diadah in v malih skupinah. Makronivojski pristopi pa obravnavajo ekonomske in politične sisteme, ali pa se usmerijo na razredne ali spolne stratifikacijske sisteme. Sprememba spolnega stratifikacijskega sistema je možna le s povečanimi kolektivnimi možnostmi dostopa žensk do materialnih in nematerialnih virov, s tem pa tudi do virov moči (Eisenstein, 1979; Sacks, 1974). Slednji so v veliki meri funkcija spolne delitve dela v družini in v sistemih plačanega dela. V spolno stratificirani družbi so med člani elit, ki kontrolirajo dominantne socialne institucije, večinoma moški. To pa zagotovi tudi dominantnost androcentričnih socialnih definicij in prioritet (kar pomeni enostranost tako pri zaznavi problemov kot njihovih opredelitvah). V primerih, ko ženske lahko vstopijo v skupine elit v več kot samo simbolnem številu, se ustvarijo tudi "mreže podpor" in tako lažje promovirajo svoje vrednote in obvladujejo politiko za različna področja življenja. Razlike med nivoji niso jasne. Na primer, interakcijo znotraj družine, ki je sicer obravnavana kot mikrofenomen, izoblikujejo splošne socialne definicije in pričakovanja, ekonomske možnosti, legalne omejitve, rasni/etnični in razredni fenomeni, to so makro in mezo procesi in strukture. Obratno pa makro in mezo strukture izhajajo iz formalnih ponavl-

jajočih se mikrointerakcij. Spol izoblikuje in je izoblikovan s procesi in strukturami na vseh treh omenjenih nivojih.

2. Problem in metode raziskovanja

Empirično raziskovanje je bilo usmerjeno predvsem na mikronivo z namenom, da bi dobila vpogled v dominantne in na novo se porajajoče odnose med spoloma.

Cilj študije je bil, ugotoviti stopnjo enakosti oziroma različnosti med partnerji v aktivnostih, aspiracijah ter pomenu, ki ga pripisujejo posameznim področjem življenja in aktivnostim.(1) Zanimalo me je, katere elemente realnosti vsakdanjega življenja si delijo in kaj ostaja domena samo moža ali žene.

Iz namensko izbranega vzorca, ki je zajel 494 oseb starih od 25 do 55 let, z vsaj enim otrokom v družini, v mestnem in vaškem okolju sem izločila 145 zaposlenih parov, ki živijo v mestu (Ljubljana, Celje). Anketiranje je potekalo z vsakim partnerjem ločeno.

Vsak partner je povedal, s katerimi aktivnostmi se ukvarja (2), naštel aktivnosti, s katerimi se najmanj in najbolj pogosto ukvarja (3) in tiste aktivnosti, ki so zanj/o najbolj pomembne. Za vsako izmed pomembnih aktivnosti je povedal/a tudi razlog za ukvarjanje z njimi(4). Aspiracije sem ugotavljala z odprtim vprašanjem (5).

Z analizo vsebine odgovorov sem razloge za izvajanje najbolj pomembnih aktivnosti razdelila v naslednje skupine:

- osebno zadovoljstvo, sprostitvev;
- samorealizacija: izobraževanje, informiranje, razvoj sposobnosti, druženje;
- altruistični nagibi: urejen dom, da je družina skupaj, pomoč drugim, vzgoja otrok, drugi to potrebujejo;
- materialna korist;
- dolžnost, nujnost.

Med najbolj pogostimi razlogi je bilo osebno zadovoljstvo ali pa zadovoljstvo povezano z razvojem kognitivnih ali socialnih sposobnosti, na tretjem mestu so bili altruistični nagibi. Altruistični nagibi so se redko povezovali s samorealizacijo ali eksplicitno izraženim osebnim zadovoljstvom. Pri statistični obdelavi podatkov so bili razlogi razvrščeni v tri skupine: osebno zadovoljstvo in/ali samorealizacija, altruizem in nujnost.

Različnost med partnerji sem ugotavljala s testom predznaka (Sign test). Test predznaka analizira pare podatkov in preverja, če je število pozitivnih razlik med variablami enako številu negativnih razlik. Rezultat nam pove število pozitivnih, število negativnih razlik in število parov pri katerih ni razlik ter dvosmerno binomsko verjetnost distribucije predznakov (Frude, 1987:152)

V primeru ordinalnih variabel pa je apliciran Wilcoxonov test, ki upošteva velikost razlike med pari. Razlike se rangirajo ne glede na predznak. Potem pa se da vsakemu rangi predznak, ki ga je imela razlika. Ločeno se seštejejo rangi pozitivnih in negativnih razlik. Manjša izmed teh vsot pomeni vrednost W. Iz števila parov in vrednosti W, se izračuna vrednost Z in ugotovi verjetnost ali obstajajo med pari značilne razlike (Frude, 1987:153).

3. Rezultati

3.1 Motivacijska osnova najbolj pomembnih aktivnosti

Med najbolj pomembne aktivnosti so starši iz mestnih okolij uvrstili naslednje: ukvarjanje z otroki, hobije (tudi ročna dela), gospodinjstva opravila, izlete (tudi potovanja), športne aktivnosti, gledanje televizije in vrtnarjenje. Prve tri aktivnosti so predvsem domena žensk, športne aktivnosti pa domena moških.

Pri negi in vzgoji otrok ženske bolj pogosto kot moški poudarjajo altruistične nagibe in dolžnosti. Izmed tistih, ki so kot najbolj pomembno aktivnost navedli nego in vzgojo otrok, je med ženskami 16.9 % takih, ki jim to pomeni nujnost oziroma dolžnost (brez

kakršnihkoli pozitivnih emocionalnih ali kognitivnih elementov); medtem ko se je takšna motivacijska podlaga pri moških pojavila pri 12.5 % primerov. Zaradi neločljive povezanosti pozitivnega vrednotenja ženske in materinstva se zastavlja vprašanje, ali niso altruistični razlogi za ukvarjanje z otroki le socialno sprejemljivejši izraz za nujnost oziroma dolžnost. Tudi gospodinjska opravila so za skoraj polovico žensk zgolj nujnost oziroma dolžnost, le petina omenja pozitivne emocionalne ali kognitivne elemente.

Predvsem pozitivna emocionalna komponenta in razvoj sposobnosti sta poudarjeni pri ročnih delih in hobijih; ženske bolj pogosto kot moški izpostavijo materialno korist.

Motivacijo za šport vzpostavljata predvsem osebno zadovoljstvo in razvoj sposobnosti; v tem primeru razlike med spoloma niso ugotovljene.

Tabela 1

Razlogi za prve štiri najbolj pomembne aktivnosti - sinteza

Zaposleni pari iz urbanega okolja

M = 145 Ž = 145

Razlogi:	%	%
Zadovoljstvo/samorealizacija	71.0	54.5
altruizem	15.2	26.2
nujnost	11.0	15.9
nujnost in altruizem	<u>2.8</u>	<u>3.4</u>
	100.0	100.0

Iz sinteze (Tabela 1) vseh navedenih razlogov za najbolj pomembne aktivnosti so razvidne pomembne razlike med spoloma. Več moških kot žensk vzpostavlja sfero pomembnega na samorealizaciji in več žensk kot moških vzpostavlja sfero pomembnega na osnovi altruizma ali dolžnosti. Takšne razlike potrjujejo tudi rezultati na različnih podvzorcih.

3.2 Prioritete področij življenja

Tabela 2

Prioritete posameznih področij življenja

Rangirana področja: (od 1 do 5)	% parov z enakimi odg.	Dominantni % različnih*	Sign. razlik
Družina	35.4	46.5 Ž+	.000
Delo	29.1	45.1 Ž-	.025
Prosti čas	34.7	izenačeno	.726
Družbenopolitična aktivnost	25.7	45.8 Ž-	.009
Verske aktivnosti	42.4	34.1 Ž+	.062

* Skupina z največjim deležem različnih odgovorov; Ž+ pomeni, da ženske višje vrednotijo družino.

Iz deležev usklajenih prioritete je razvidno, da obstajajo v parih pomembne razlike. Glede prioritete treh najbolj pomembnih življenjskih področij je skladnih le približno tretjina parov. V primerih, kjer pari niso usklajeni, ženske pripisujejo večji pomen družini, moški pa delu. Prosti čas je po pravilu na tretjem mestu; glede tega delež usklajenih ocen ni večji kot za družino, so pa razlike v ocenah med partnerjema manjše, tako ženske kot moški odstopajo v svojih ocenah v pozitivno kot negativno smer. Za prosti čas ni pomembnih razlik med spoloma glede prioritete ocen. Majhne razlike med spoloma so tudi glede aktivnosti povezanih z vero. Večina parov, vključenih v vzorec, ni religioznih, zato tega področja ne smatra za pomembno v njihovem življenju. Največje razlike med spoloma pa so glede pomembnosti družbenopolitičnih aktivnosti katerim ženske po pravilu pripisujejo manjši pomen kot moški.

3.3 Področja dejavnosti

Dodatno delo in aktivnosti za družino

Tabela 3

Delovne aktivnosti, aktivnosti za družino, vrtnarjenje in ročna dela

Aktivnosti:	% pozitivnih odgovorov		% parov z enakimi odg.	Dominantni % razl.	Sign. razlik
	M	Z			
honorarno delo	24.8	9.0	73.1	21.4 M+	.001
obdelovanje zemlje	19.3	20.0	77.2	11.7 Z+	.879
gradnja/adaptacije	9.0	5.5	88.3	7.6 M+	.287
nega in vzgoja otrok	74.5	81.4	76.6	15.2 Z+	.135
gospodinjska opravila	66.9	97.9	64.5	33.1 Z+	.000
popravila stanovanja in opreme	87.6	20.7	27.6	69.7 M+	.000
vrtnarjenje	53.8	42.1	75.8	17.9 M+	.012
ročna dela, hobiji	38.6	68.3	44.1	42.8 Z+	.000

Pri delovnih aktivnostih obstaja visoka usklajenost(6) med partnerji, to pomeni, da ali oba dodatno delata za to, da bi si izboljšala materialne pogoje življenja, ali pa ne. Izjema je le honorarno delo, s katerim se ukvarjajo predvsem moški. Pri aktivnostih za družino obstajajo, z izjemo nege in vzgoje otrok, značilne razlike. Gospodinjska opravila in ročna dela so bolj pogosta pri ženskah, popravila stanovanja in vrtnarjenje pa pri moških. Na videz so spolno sicer opredeljena, toda enakomerno porazdeljena opravila za družino, če spregledamo dejstvo, da se "ženske" aktivnosti opravljajo vsak dan, "moške" pa občasno. Ne smemo pa spregledati dejstva, da gre pri negi in vzgoji otrok za sodelovanje; to pomeni, da je trend, ki se je pojavil v Sloveniji v sredini sedemdesetih let predvsem pri mladi generaciji staršev,

v začetku osemdesetih let uveljavljen skoraj pri večini - seveda pa se vsebina aktivnosti in čas, porabljen za to aktivnost, še vedno razlikuje med spoloma.

Množično-komunikacijska sredstva (MKS) in kulturno-izobraževalne dejavnosti

Tabela 4

MKS in kulturno-izobraževalne dejavnosti

Aktivnosti:	% pozitivnih odgovorov		% parov z enakimi odg.	Dominantni % razl.	Sign. razlik
	M	Ž			
televizija	97.2	96.6	94.5	3.4 M+	.529
časopis	97.7	91.0	89.0	9.0 M+	.029
kino	35.9	29.7	67.6	19.3 M+	.253
branje beletrist.	57.9	51.0	57.2	24.8 M+	.269
izobraževanje	55.2	34.5	55.9	32.4 M+	.001
kulturne prireditve	47.6	44.1	69.0	16.6 Ž+	.516
ustvarjalne akt.	10.3	1.4	88.3	10.3 M+	.006

Z izjemo gledanja televizije in branja časopisov, obstaja precejšnja različnost med pari. Za kulturne aktivnosti izven doma sta le dobri dve tretjini parov dali enake odgovore, pri ostalih pa hodi v kino ali na kulturne prireditve le eden - razlik med spoloma pa ni. Pomembne razlike med spoloma pa so pri izrazito intelektualnih dejavnostih in umetniških dejavnostih v korist moških. Pari, kjer se oba partnerja izobražujeta, so v manjšini, umetniške dejavnosti obeh partnerjev pa so zgolj izjeme.

Družabne dejavnosti, šport in rekreacija

Tabela 5

Družabne dejavnosti, šport in rekreacija

Aktivnosti:	% pozitivnih odgovorov		% parov z enakimi odg.	Dominantni % razl.	Sign. razlik
	M	Ž			
obiski prijateljev, znancev	90.3	89.0	85.4	7.6 M+	.848
družabne prireditve	35.9	37.9	69.0	16.6 Ž+	.697
šport	56.6	33.8	56.6	33.1 M+	.001
izleti	82.1	80.7	79.3	11.1 M+	.749
potovanja izven Slovenije in YU	53.8	36.6	59.3	30.0 M+	.005

Izleti in obiski prijateljev in znancev sta dve izmed redkih prostočasnih aktivnosti pri katerih je večina parov usklajenih, dobri dve tretjini parov je dalo enake odgovore glede obiskov družabnih prireditev. Največ različnosti pa je pri športnih aktivnostih, ki so tudi pri parih v glavnem domena moških.

Družbeno-politična dejavnost

Tabela 6

Družbeno-politična dejavnost

Aktivnosti:	% pozitivnih odgovorov		% parov z enakimi odg.	Dominantni % razl.	Sign. razlik
	M	Ž			
družbenopolitične a. društva	48.3	26.9	57.9	32.7 M+	.001
	35.9	8.3	65.5	31.1 M+	.000

Večina parov je dala enake odgovore glede dodatnih delovnih aktivnostih, nege in vzgoje otrok, gledanja televizije, branja časopisov, obiskov prijateljev in znancev ter izletov.

Aktivnosti, za katere je približno dve tretjini dvojic dalo enake odgovore, so: obiski kina, kulturnih in družabnih prireditev ter delno tudi branje beletristike. Pri vseh drugih prostočasnih dejavnostih pa obstaja pri približno polovici parov izrazita spolna različnost. To so predvsem intelektualne aktivnosti, ustvarjalne dejavnosti in družbene aktivnosti. Torej aktivnosti katerih izvajanje ustvarja tako materialne kot nematerialne vire in s tem tudi možnost za socialno promocijo.

Iz dobljenih rezultatov sklepamo, da si večina parov (77% do 90%) deli predvsem ustvarjanje materialnih virov za življenje, prosti čas pred televizorjem ali ob branju časopisov, druženje s prijatelji in izlete ali pa odsotnost le-teh. Pri izletih in gledanju televizije je par običajno skladen tudi v pripisovanju pomembnosti temu. Vse ostale dejavnosti, ki dajejo prostemu času pestrost in specifično vsebino, pa so pri skoraj polovici zaposlenih parov domena enega. To se jasno odraža tudi v označevanju najbolj pomembnih aktivnosti. Pri tem so v slabšem položaju ženske, saj je večina prikrajšana za tiste dejavnosti, ki spodbujajo razvoj psihofizičnih potencialov in vzpostavljanje socialnih odnosov izven družinskega kroga in ožjih prijateljev.

Tisto, kar ostane po opravljenih socialnih obveznostih, je torej pri približno polovici parov izrazito moško ali žensko, torej sta to dve ločeni realnosti. Ta ločenost pa se ne vzpostavlja vedno znova samo z obstoječo prakso, ampak je trdno usidrana v pripisovanju pomembnosti posameznim aktivnostim in pri razlogih za izvajanje pomembnih aktivnosti. Le približno vsak deseti par je skladen glede prve najbolj pomembne aktivnosti, in če upoštevamo razloge za vse navedene pomembne aktivnosti, se delež usklajenih poveča na dve petini parov; razlike v paru so predvsem v dimenziji altruizma in socialnih obveznosti, ki jih ženske bolj pogosto poudarjajo kot moški. Stališča glede delitve gospodinjanskega dela, sicer egalitarno usmerjena in pri treh četrtinah parov usklajena, pa ob navedenih dejstvih očitno niso

povezana z realnostjo.

Tudi želje po novih aktivnostih niso nič bolj usklajene kot obstoječi vzorci aktivnosti; deleži usklajenih za posamezna področja aktivnosti nikoli ne presežejo polovice, pa še tam, kjer je usklajenost, je pogosto zaradi odsotnosti aspiracije. Ženske imajo praviloma več aspiracij po novih aktivnostih kot moški, vsebinsko pa se razlikujejo le na področju kulture, sicer ni opaziti kakšnih specifičnih razlik med spoloma. Ob upoštevanju aspiracij torej dobijo razlike, ki bi jih sicer lahko interpretirali kot izraz specifične moške ali ženske vedenjske identitete, drugačen pomen. Aspiracije in nezadovoljstvo z obstoječo delitvijo dela kažejo tendenco po preseganju omejujočih vzorcev aktivnosti pri ženskah. Pri moških pa so te želje manj izražene, predvsem pa so bolj zadovoljni, čeprav se večina zaveda nezadovoljstva svoje sopotnice.

Obstaja krog aktivnosti, ki je skupen obema partnerjema. To so tako neformalno delo v družini kot prostočasne aktivnosti. Vse skupaj predstavlja neke vrste minimum, da družina kot skupnost obstane. Zunaj tega kroga se s pestro paleto začne razlikovanje. Samo razlikovanje med možem in ženo sicer ni problematično, problematična je njegova vsebina, ki pogosto postavi žensko v slabši položaj.

3.4 Značilnosti parov v različnih življenjskih obdobjih in z različnimi stopnjami izobrazbe

Je različnost vsakdanjega življenja parov večja v primeru, ko imajo predšolske ali šoloobvezne otroke, ali takrat, ko so otroci starejši? Ali se starši, od katerih ima vsaj eden štiriletno srednješolsko izobrazbo ali več, bolj pogosto ukvarjajo z enakimi aktivnostmi kot manj izobraženi starši? Če upoštevamo tako pomen aktivnosti kot aktualne vzorce obnašanja in želje po spremembah, potem enoznačen odgovor na zastavljena vprašanja ni možen. Iz tabel 7 in 8 je razvidno, da obstajajo področja, kjer faktorji,

Tabela 7

Deleži enakih odgovorov partnerjev glede na starost najstarejšega otroka

	Najstarejši otrok do 15 let		Najstarejši otrok nad 15 let	
	% enakih odgovorov	Sign. razlik	% enakih odgovorov	Sign. razl.
<u>Pomembnost področij:</u>				
družina	43,8	.061	26,8	.000
delo	35,6	.771	22,5	.001
prosti čas	35,6	1.000	33,8	.771
družbenopolitične akt.	26,0	.496	25,4	.013
verske akt.	39,7	.451	45,1	.200
<u>Aktivnosti:</u>				
neformalno delo	55,4	.001	50,7	.499
družinske	39,2	.000	42,3	.061
otroci	90,5	.453	61,9	.248
družabne	56,8	.859	60,6	.850
kulturno-izobraževalne	36,5	.000	35,2	.055
šport	56,8	.001	56,3	.073
izleti	79,7	1.000	78,8	.607
<u>Najbolj pomembne aktivnosti:</u>				
otroci	40,5	.001	76,1	.013
ročna dela, hobiji	63,5	.021	65,4	.556
televizija	68,9	1.000	66,2	.152
šport	67,6	.007	80,3	1.000
gospodinjstvo	70,2	.000	69,0	.001
izleti	71,6	.663	70,4	.383
vrtnarjenje	87,8	.179	78,9	.607
razlogi-pomembne akt.	33,8	.086	45,1	.109
<u>Aspiracije:</u>				
šport	36,5	.559	28,2	1.000
ročna dela, hobiji	45,9	.874	38,1	1.000
kulturne prireditve	40,5	.010	35,2	.185
izleti	45,9	.268	30,9	.391
ustvarjalnost	52,7	.176	40,8	.643

* Variable v skupinah 'aspiracije', 'najbolj pomembne aktivnosti' (z izjemo 'razlogi') ter variable otroci, šport in izleti v skupini 'aktivnosti' so dihotočne, ostale pa ordinalne.

Tabela 8

Delež enakih odgovorov partnerjev glede na stopnjo izobrazbe

	Moški poklicna ali manj		Vsaj eden srednja šola (4 leta)		Oba 4 leta srednja ali več	
	% enakih odg.	Sign. razl.	% enakih odg.	Sign. razl.	% enakih odg.	Sign. razl.
<u>Pomembnost področij:</u>						
družina	45,6	.151	33,3	.50	36,7	.006
delo	35,1	.323	26,1	.009	33,3	.874
prosti čas	40,4	.229	30,2	.625	31,7	.061
drubenopolitične	21,1	.233	26,1	.097	33,3	.429
verske	36,8	.243	43,7	.341	50,0	.584
<u>Aktivnosti</u>						
neformalno delo	68,4	.481	44,3	.001	47,5	.003
družinske	45,6	.001	39,2	.001	36,1	.011
otroci	78,9	.146	76,2	.405	68,9	.647
družabne	59,9	1.000	62,9	.614	62,3	.678
kulturno-izobraževalne	36,8	.012	35,1	.000	39,3	.008
šport, rekreacija	40,4	.001	37,1	.011	39,3	.100
šport	54,3	.000	56,7	.009	55,7	.124
izleti	73,7	.607	82,5	1.000	85,2	1.000
<u>Naiboli pomembne</u>						
<u>aktivnosti</u>						
otroci	52,6	.021	57,7	.001	55,7	.007
ročna dela, hobiji	50,0	.405	65,9	.037	63,9	.017
televizija	70,2	.001	67,1	.595	70,4	.481
šport	73,7	.001	72,2	.700	70,4	1.000
Gospodinjstvo	63,2	.001	73,2	.000	75,4	.001
izleti	70,2	.629	73,2	.556	75,4	.607
vrtnarjenje	85,9	.071	83,5	.804	86,9	1.000
razlogi-pomembne akt.	42,1	.082	39,2	.068	37,7	.144
<u>Aspiracije</u>						
šport	26,3	.441	35,1	.614	34,4	1.000
ročna dela, hobiji	45,6	.719	39,2	.795	36,1	.749
kulturne prireditve	40,3	.123	37,1	.005	27,9	.024
izleti	38,6	.310	39,2	.118	36,1	.749
ustvarjalnost	45,6	.719	46,4	.071	47,5	.377

kot sta družinski cikel in izobrazba, vplivajo na večjo oziroma manjšo usklajenost med paroma, in področja, kjer obseg deljene realnosti vsakdanjega življenja ostaja nespremenjen. Slednje velja predvsem za športne in kulturno-izobraževalne aktivnosti, kjer vedno prednjačijo moški, pri željah po spremembah in pripisovanju pomembnosti aktivnostim v družini pa ženske.

Pri prioritetah življenjskih področij deleži enakih odgovorov izredno variirajo, kar pomeni, da se tradicionalna polarizacija moški-delo nasproti ženska-družina spreminja, vendar ne v smeri večje usklajenosti v paru, pač pa manjših razlik med spoloma. Na primer pri parih, kjer ima vsaj eden izmed partnerjev končano štiriletno srednjo šolo ali več, to pomeni, da pri tretjini parov ženska višje vrednoti družino kot moški, pri drugi tretjini pa je ravno obratno. Moški pa še vedno višje vrednotijo delo kot ženske, medtem ko glede vrednotenja prostega časa ni razlik med njimi. Pri skupini parov, kjer imata oba vsaj štiriletno srednjo šolo ali več, pa prioritete glede družine obdržijo spolno obeležje, pri delu pa teh razlik ni. Pojavijo pa se razlike, ki niso ugotovljene pri drugih skupinah, to so razlike v prioritetah prostega časa - moški mu pripisujejo večji pomen kot ženske. Nekatere ženske v tej skupini s tem, ko dajo večjo pomembnost delu, začnejo zmanjševati pomembnost prostega časa, ali z drugimi besedami, osnovne vrednostne orientacije se vse bolj izenačujejo s socialnimi obveznostmi. Pri ženskah, ki so na ekstremih izobrazbene lestvice, se dogaja, da prosti čas ali spremenijo v aktivnosti za družino, ali pa mu pripišejo nižjo prioriteto.

V primerjavi z drugimi skupinami so pari, ki imajo otroke stare do 15 let, bolj skladni glede prioritet življenjskih področij; oba se ukvarjata z otroki, skoraj povsem se ujemajo glede pomembnosti izletov in vrtnarjenja, delno pa so usklajene tudi aspiracije, toda še vedno so ženske tiste, ki pripisujejo večji pomen ukvarjanju z otroki, moški pa športu. Spolne razlike so najmanjše pri parih, kjer imata oba vsaj štiriletno srednjo šolo ali več, vendar tudi za to skupino velja pripomba, da skupni elementi realnosti niso bistveno večji kot pri drugih skupinah. V tej skupini ni več razlik v športnih aktivnostih, razlike v kulturno-izobraževalnih aktivnostih pa ostajajo. Tudi glede

najbolj pomembnih aktivnosti so razlike manjše ali pa jih ni, toda ženske še vedno dajejo prednost aktivnostim za družino. Medtem ko se razlogi za najbolj pomembne aktivnosti ne razlikujejo med spoloma, zadovoljstvo in samorealizacijo ženske enako pogosto omenjajo kot moški. Tudi razlike v aspiracijah so minimalne, le aspiracije po kulturno-izobraževalnih aktivnostih pri ženskah so še vedno bolj pogoste kot pri moških.

Prioritete življenjskih področij hitreje izgubljajo specifična spolna obeležja kot aktualne aktivnosti in pomembnost posameznih aktivnosti, to pa je potencialno stalen vir konflikta tako pri posamezniku kot v paru.

Opombe

1 Empirični podatki so vzeti iz poglavja "Usklajenost in razlike med partnerji" v avtoričini knjigi z naslovom "Moški in ženske v prostem času", ki jo je izdalo Znanstveno in publicistično središče v Ljubljani, 1991. Tekst je spremenjen in dopoljen.

2 "Prebral/a vam bom nekaj aktivnosti. Povejte s katerimi izmed njih ste se ukvarjali v zadnjem letu?" Seznamu 24 aktivnosti je sledilo odprto vprašanje.

3 "Kateri izmed teh aktivnosti ste posvetili največ časa in kateri najmanj?"

4 "Sedaj pa prosim povejte tiste aktivnosti, ki so za vas najbolj pomembne... Zanimajo nas tudi razlogi, zakaj se s temi aktivnostmi ukvarjate?"

5 "Ali bi lahko povedali tiste aktivnosti, s katerimi se ne ukvarjate, pa bi se želeli, če bi imeli za to možnosti?" Odprto vprašanje.

6 Izraz "usklajenost" pomeni samo to, da sta oba partnerja izjavila, da se ukvarjata z določeno aktivnostjo ali pa ne; torej, da sta dala na vprašanje enak odgovor. Vsi ostali pomeni besede usklajenost so izključeni pri deskripciji rezultatov testa znakov.

Literatura

Bowlby, J. (1946) Forty-four Juvenile Thieves: Their Characters and Home-Life. London: Bailliere, Tindall & Cox.

Černigoj Sadar, N. (1991) Moški in ženske v prostem času. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Eisenstein, Z. (Ed). (1979) Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism. New York: Monthly Review Press.

Frude, N. (1987) A Guide to SPSS/PC. London: Macmillan Education Ltd.

Mead, G.H. (1962) *Mind, Self and Society*. Chicago: University of Chicago Press.

Sacks, K. (1974) "Engels Revisited: Women, the Organization of Production, and Private Property." V Rosaldo, M. & Lamphere, L. (Eds).. *Women, Culture, and Society*. Stanford, CA: Stanford University Press.